

LAUSUNTO

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto sokeriverityöryhmän väliraportista. Raportti on perusteellinen ja selkeästi kirjoitettu. Pidimme erityisesti vaihtoehtoisia veromalleja esitelleestä luvusta. Haluamme esittää raportista seuraavat huomiomme:

1. Olemme pettyneitä siihen lähtökohtaan, että verotuksen ensisijaisena tavoitteena on tulojen kerryttäminen valtiolle (s. 62). Jos näin on, voidaan verottaa melkein mitä tahansa ilman monimutkaisia terveyteen liittyviä näkökohtia. Siksi olisi toivottavaa, että sokeriveromallin ensisijaiseksi lähtökohdaksi otettaisiin terveysvaikutus.
2. Mikäli tavoitteena on terveys, tulisi veron vaikuttaa kulutukseen. Nykyisellä veromallilla on saatu enemmän verotuottoja kuin tavoiteltiin. Tämä kertoo siitä, että malli on hillinnyt kulutusta paljon oletettua vähemmän. Kulutuksen seuraaminen uuden mallin käyttöönoton jälkeen on tärkeää. Jos sokerin kulutus ei vähene, pitäisi verotusta voida kiristää. Työryhmä on huolissaan siitä, että kulutuksen liiallinen väheneminen haittaisi elintarviketeollisuutta (s. 64). Olemme periaatteessa samaa mieltä tästä huolesta, mutta toisaalta elintarviketeollisuuden liikevoittokaan ei saisi perustua kansanterveyden heikentämiseen.
3. Sokerin ja terveyden välinen yhteys on tutkimuksissa ollut hankala osoittaa. Selkeimmin on väestötutkimuksissa osoitettu tiettyjen, runsaasti sokeria sisältävien tuotteiden (esim. virvoitusjuomat ja makeat jälkiruoat) yhteys tyypin 2 diabetekseen ja painonnousuun (?).^{1,2} Nämä havainnot periaatteessa tukevat makeisveromallia. Olemme kuitenkin ryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että malli ei kannusta teollisuuden tuotekehitystä. Lisäksi ”oikeiden” tuoteryhmien valitseminen on sekä tieteellisen taustan että käytännön (tullinimikkeistöt) kannalta hankalaa. Nykyinen malli on mahdollistanut ”kikkailun” nimikkeistöillä (esim. suklaa vs. keksi), mistä tulisi päästä eroon.
4. Terveydelliseltä kannalta lisätyn sokerin malli (s. 54-56) ottaisi teoriassa parhaiten huomioon terveysnäkökohdat ilman mahdollisuutta kikkailla nimikkeillä. Olemme kuitenkin samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että tämän mallin toteuttaminen on käytännössä lähes mahdotonta, eikä sitä sen takia voi ottaa käyttöön.
5. Työryhmälle näyttää olevan erittäin tärkeää voida verottaa keinotekoisia makeutusaineita. Emme täysin yhdy tähän näkemykseen. Näyttöjä keinotekoisien makeutusaineiden terveyshaitoista ei juuri ole, kuten työryhmäkin toteaa (s. 51). Sokeri on aineenvaihdunnallisesti selvästi keinotekoisia makeutusaineita haitallisempi.³ Makeutusaineet voivat myös korvata energiaa sisältäviä virvoitusjuomia, joskin niiden vaikutus kokonaisenergiansaantiin on väestötutkimuksissa jäänyt vaatimattomaksi.^{4,5} Keinotekoisien makeutusaineiden verottaminen tarkoittaisi myös ksylitolin verottamista, mitä ei terveyden kannalta voi pitää millään tavoin perusteltuna – pikemminkin päinvastoin. Työryhmän raportissa otetaan myös kantaa keinotekoisesti makeutettujen juomien happamuuteen. Perustelu ei ole kovin hyvä, sillä nyt valmistellaan sokeriverotusta, ei ruokien tai juomien

happamuuteen perustuvaa veroa. Jos happamuus on verotusperuste, veron piiriin tulisi paljon muitakin tuotteita kuin virvoitusjuomat.

6. Pidämme esitetyistä malleista parhaimpana kompromissina ns. kokonaissokeripitoisuuteen perustuvaa mallia. Siinä otetaan huomioon terveystieteelliset kohdat riittävästi ja malli on myös mahdollinen (joskaan ei helppo) toteuttaa. Kokonaissokeriveromallissa olisi asetettava riittävän korkeat kynnyssokeritasot esim. maitotalousvalmisteille ja runsaasti kasviksia, marjoja ja hedelmiä sisältäville elintarvikkeille (esim. smoothiet), mahdollisesti soveltaen Unkarin veromallia (s. 32). Mallin huonoksi puoleksi on esitetty, että siinä ei voi verottaa keinotekoisia makeutusaineita. Viitaten huomioonme nr. 5 emme voi pitää tätä mallin heikkoutena.
7. Työryhmä esittää yhdistelmää laajennetusta makeisverosta ja kokonaissokeripitoisuuteen perustuvasta mallista. Pidämme tätä käytännössä erittäin sekavana ja vaikeana toteuttaa. Mallin huono puoli on, että teollisuuden tuotekehitystä kannusta vaikutus (vrt. kokonaissokeripitoisuuteen perustuva malli) laimenee, kun verotus perustuu osin nykyisen kaltaiseen makeisveroon. Näyttää siltä, että mallin tavoitteena on saada keinotekoisesti makeutetut elintarvikkeet edes osittain veron piiriin. Olemme aikaisemmin todenneet, ettei keinotekoisien makeutusaineiden jääminen verotuksen ulkopuolelle mielestämme ole heikkous, eikä perustelu mallin paremmuudelle.

Helsingissä 27.8.2012

Mikael Fogelholm, ravitsemustieteen professori (työryhmän puolesta)
Maijaliisa Erkkola, dosentti, yliopistonlehtori
Riitta Freese, dosentti, yliopistonlehtori
Vera Mikkilä, ETT, tutkijatohtori
Anne-Maria Pajari, dosentti, yliopistonlehtori

Mikael.fogelholm@helsinki.fi

p. 050 318 0302

Helsingin yliopisto, Elintarvike- ja ympäristötieteiden laitos

Viitteet

- 1 Fogelholm M, Anderssen S, Gunnarsdottir I, Lahti-Koski M. Dietary macronutrients and food consumption as determinants of long-term weight change in adult populations: a systematic literature review. *Food Nutr Res* 2012; **56**. doi:10.3402/fnr.v56i0.19103.
- 2 Sonestedt E, Overby NC, Laaksonen DE, Birgisdottir BE. Does high sugar consumption exacerbate cardiometabolic risk factors and increase the risk of type 2 diabetes and cardiovascular disease? *Food Nutr Res* 2012; **56**. doi:10.3402/fnr.v56i0.19104.

- 3 Raben A, Møller BK, Flint A, *et al.* Increased postprandial glycaemia, insulinemia, and lipidemia after 10 weeks' sucrose-rich diet compared to an artificially sweetened diet: a randomised controlled trial. *Food Nutr Res* 2011; **55**. doi:10.3402/fnr.v55i0.5961.
- 4 Bellisle F, Drewnowski A. Intense sweeteners, energy intake and the control of body weight. *European Journal of Clinical Nutrition* 2007; **61**: 691–700.
- 5 Benton D. Can artificial sweeteners help control body weight and prevent obesity? *Nutr Res Rev* 2005; **18**: 63–76.